

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 26.133.008 у
Київському університеті
імені Бориса Грінченка
доктору педагогічних наук,
професору кафедри дошкільної
освіти
Педагогічного інституту
Пономаренко Тетяні Олександрівні

Відгук

офіційного опонента **Андрющенко Тетяни Костянтинівни**, доктора педагогічних наук, доцента, завідувача кафедри дошкільної освіти та професійного розвитку педагогів Комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради» на дисертаційну роботу **Пуйо Ольги Ігорівни «Рухливі ігри як засіб формування ціннісних орієнтацій дітей старшого дошкільного віку»**, подану на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 012 Дошкільна освіта, галузь знань 01 Освіта (Освіта/Педагогіка).

1. Актуальність теми дослідження.

У XXI столітті особливої ваги набуває проблема деформації ціннісних орієнтацій дорослих (батьків та педагогів) стосовно орієнтирів виховання та навчання молодого покоління, оскільки українське суспільство переживає гостру кризу духовності й моралі, яка пронизує усі сфери людського життя. У державі йде розробка принципово нових підходів до формування духовного потенціалу особистості, який є однією з головних умов подальшого людського прогресу. Про це конкретизовано у законодавчих актах та нормативних документах про освіту: Законах України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Базовому компоненті дошкільної освіти» тощо, якими керувалась у своєму дослідженні дисертантка.

Дошкільне дитинство – важливий період для розвитку особистості. Надзвичайна пластичність психіки, велика емоційна чутливість дитини роблять дошкільний вік найвагомим для формування підвалин ціннісних уявлень, очікувань, смислів.

У житті дитини дошкільного віку цінності переживання, творення, подолання обмежень тісно переплетені та виявляються в активних формах взаємодії з оточенням та різних предметно-практичних, ігрових й образотворчих видах діяльності. Безумовну перевагу в процесі формування ціннісних орієнтацій дошкільника має гра. Найбільше емоційне задоволення діти отримують від рухливих ігор. Вони сприяють виникненню дружніх взаємин, партнерської взаємодії, формуванню навичок співпереживання, комунікативності, взаємодопомоги, а також вихованню доброти, товарищкості, стимулюють прояви впевненості, ініціативності, відповідальності.

У контексті проаналізованих тенденцій актуальність рецензованого дисертаційного дослідження Пуйо Ольги Ігорівни з проблеми **«Рухливі ігри як засіб формування ціннісних орієнтацій дітей старшого дошкільного віку»** визнаємо беззаперечною.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, висновки і результати, які представлено в дисертації О.І. Пуйо, оцінюємо як теоретично, методично й емпірично обґрунтовані й достовірні. Підкреслюємо, що вони базуються на вихідних концептуальних положеннях, використанні загально визнаних наукових методів дослідження, що відповідають об'єктові, предмету, меті й завданням, таких як: *теоретичні*: компаративний аналіз, синтез, методи індукції, дедукції, порівняння, систематизації та наукового узагальнення, діалектичний метод пізнання, абстрактно-логічний метод; *емпіричні*: спостереження, анкетування, бесіда, контент-аналіз ділової, нормативно-методичної документації, педагогічний експеримент; *статистичні*: кількісний і якісний аналіз, статистичне спостереження, варіація, інтерпретація отриманих результатів методом групування та таблично-діаграмного узагальнення.

3. Наукова новизна одержаних результатів. Дисертаційна робота містить нові наукові положення, що сприяють розв'язанню актуальної проблеми формування ціннісних орієнтацій дітей старшого дошкільного віку засобами рухливих ігор.

О. І. Пуйо, враховуючи результати досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців, визначила сутність та структуру ціннісних орієнтацій дітей старшого дошкільного віку, що містить емоційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний компоненти; розкрила потенціал і довела вплив рухливих ігор на формування цінностей співпереживання, дружби, взаємодії у дітей старшого дошкільного віку; визначила динаміку формування ціннісних орієнтацій старших дошкільників. Заслужують на увагу визначені О. І. Пуйо критерії, показники та рівні (високий, середній, низький) сформованості ціннісних орієнтацій старших дошкільників засобами рухливих ігор. Вагомим внеском у науку вважаємо розробку та апробацію автором педагогічних умов формування ціннісних орієнтацій дітей старшого дошкільного віку засобами рухливих ігор.

Як позитив зауважимо, що О. І. Пуйо коректно уточнено трактування поняття «ціннісні орієнтації» з урахуванням філософських, соціологічних, психологічних, педагогічних підходів; зміст поняття «формування ціннісних орієнтацій старших дошкільників»; зміст підготовки майбутніх і практикуючих вихователів до формування ціннісних орієнтацій у дітей старшого дошкільного віку та удосконалено теоретичні підходи до використання рухливих ігор як засобу формування ціннісних орієнтацій старших дошкільників; трактування понять взаємодії, співпереживання та дружби як цінностей; тлумачення понять емпатії, комунікативності, впевненості, ініціативності, відповідальності як особистісних якостей старшого дошкільника.

4. Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих публікаціях, зарахованих за темою дисертації.

Джерельною базою дисертації стали фундаментальні наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених, закони, нормативно-правові акти України. Основний зміст дослідження та отримані результати дисертаційної роботи висвітлено у 20 наукових публікаціях автора. З них 17 одноосібних: 6 статей у наукових фахових виданнях України, 2 статті у періодичних наукових виданнях інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та Європейського Союзу, 11 – у збірниках апробаційного характеру, 1 –

розділ у монографії міжнародного видання, що додатково відображає наукові результати дисертації.

Особистий внесок автора у монографії у співавторстві з Г.Беленькою «Empathy formation of senior preschool aged children in the process of active games» (2019) полягає в описі прийомів проведення рухливих ігор, авторських малих фольклорних форм, виокремленні особливостей керівництва вихователями рухливою грою дітей старшого дошкільного віку з метою прояву емпатії; у статті «Формування ціннісних орієнтирів дітей дошкільного віку: Сінгапур – Україна, порівняльний аспект» (2019): автору належить порівняльний аналіз змісту та організації процесу формування ціннісних орієнтацій дітей дошкільного віку України та Сінгапуру, опис підходів у дошкільній освіті обох країн до вільної гри дітей з метою формування соціальних компетентностей і цінностей спілкування. У статті «Педагогічні умови використання рухливих ігор з метою формування ціннісних орієнтацій дошкільників» (2020) автору належить опис педагогічних умов формування ціннісних орієнтацій дітей старшого дошкільного віку.

Слід зауважити, що в публікаціях вичерпно відображено проведене дослідження.

5. Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що теоретичні положення та практичні висновки можуть бути використані працівниками закладів дошкільної освіти, викладачами вищих педагогічних закладів спеціальності 012 «Дошкільна освіта», а також у системі післядипломної освіти педагогічних працівників для вдосконалення змісту, форм і методів формування ціннісних орієнтацій дітей старшого дошкільного віку засобами рухливих ігор.

Вагомість практичного аспекту дослідження посилюється такими напрацюваннями автора: запропоновано зміст та алгоритми проведення сучасних рухливих ігор; розроблено систему заходів і форм роботи з батьками щодо формування цінностей старших дошкільників засобами рухливих ігор; методичні рекомендації для вихователів. Розроблено робочу програму навчальної дисципліни «Організація ігрової діяльності в дошкільному віці» для студентів спеціальності

012 «Дошкільна освіта» та робочу програму для майбутніх вихователів «Наступність ЗДО і початкової школи».

Результати дослідження впроваджено в освітній процес закладів дошкільної освіти м. Києва № 589 (довідка № 27 від 10. 07. 2020 р.), м. Новоград-Волинський Житомирської області (довідка № 44 від 14.07.2020 р., довідка №61 від 14. 07. 2020 р.), м. Тернопіль (довідка №15 від 17.06. 2020 р., довідка № 16 від 20.06.2020), закладу вищої освіти – Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка (довідка №343-33/03 від 12.03.2020 р.).

6. Зауваження та дискусійні положення до дисертації

У цілому слід відзначити високий науковий рівень розробок здобувача в результаті проведених досліджень, обґрунтованість отриманих результатів та вказати на певні дискусійні положення і зауваження до роботи.

1. Позитивно оцінюючи глибину аналізу О. І. Пуйо психологічних підходів до визначення ціннісних орієнтацій особистості (с. 38–47), маємо зауважити, що п. 1.1. дисертації заявлено як «Формування ціннісних орієнтацій особистості як психолого-педагогічна проблема», однак у змісті параграфу педагогічна аспект проблеми розкритий поверхово (на с. 47–49 проаналізовано наукові погляди трьох учених).
2. Маємо зауважити, що заявлена назва п. 2.2. «Критерії та показники сформованості ціннісних орієнтацій дітей в рухливих іграх» не розкриває в повному обсязі зміст параграфу. Оскільки в п. 2.2 автор презентує опис діагностування сформованості ціннісних орієнтацій дітей старшого дошкільного віку засобами рухливих ігор на констатувальному етапі, на нашу думку, було логічно подати назву параграфу у такому формулюванні: «Критерії, показники та рівні сформованості ціннісних орієнтацій дітей в рухливих іграх».
3. Позитивно оцінюючи ґрунтовність проведеного О. І. Пуйо діагностування сформованості ціннісних орієнтацій дітей старшого дошкільного віку засобами рухливих ігор на констатувальному та контрольному етапах, вважаємо, що для підкреслення логіки дослідження було б доцільно подати опис діагностики

